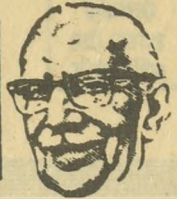

**BURHAN
FELEK****28 Mehmet Çelebi Paris'te**

1721 DE Üçüncü Sultan Ahmed'in fevkalâde elçi olarak Fransa'ya gönderdiği Yirmi sekiz Mehmet Çelebi'yi Türkiye Başbakanı Nihat Erim beyin Fransa'yı ziyareti sıralarında hatırlamamak mümkün olmadı. Uzunca süren seyahati ve Fransa'daki ikametini hakkında bir seyahatnâme yazacak kadar medenî kültüre sahip olan bu zâtın Basarofça Muahedesinin müzakereleri sırasında iyi bir müzakereci olarak kendini gösterdiği, tarihlerde yazılı olduğuna göre dirayetli ve yabancılarla temas etmeye eli ve dili yatkın olduğu, zamanın Sadrâzamı Damat İbrahim Paşa'nın kendisini seçmesinden anlaşılıyor. Üstelik Fransa'ya sefir gönderilirse sıradan bir adam olmaması hususunda İstanbul'daki Fransa Sefirinin de ısrarlı ricası Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin kıymetli bir devlet adamı olduğunu **büsbütün meydana koyuyor.**

1721'deki Fransa seyahatinde yanında götürdüğü oğlu Mehmet Sait Efendinin orada gördüğü «matbaa»yı Türkiye'de ilk kuran, daha doğrusu İbrahim Müteferrika vasıtasıyla kurduran kimse olduğunu, sonradan da Mehmet Sait Paşa ismiyle Fransa'ya sefir olarak gittiği, hattâ bir ara Veziriâzam olduğunu da ilâ edersek «Mehmet Çelebi»nin şahsiyeti önü ve sonuyla meydana çıkar.

Kıymetli arkadaşımız Şevket Rado'nun, üslubunu bozmadan yeni dile çevirdiği ve Doğan Kardeş matbaasında mahdut sayıda bastırılan seyahatnâmeyi bu münasebetle bir defa daha karıştırdım. Lâle Devrinin Osmanlı haşmet ve azametini Fransa'da gösteren Yirmisekiz Mehmet Efendi ve kırk kadar maiyetinin bu ziyaretleri gerçi müsbet netice vermedi. Yâni Fransa ile İspanya'ya karşı bir ittifak muahedesinin imzası mümkün olmadı. Çünkü o esnada Fransa Kralı 10 yaşlarındaki bir çocuk olan Onbeşinci Louis idi, ayrıca Fransa'nın iç işleri iyi gitmiyor, kral naibi olan Orlean Dükası işleri ucundan tutuyordu.

Kıymetli araştırmacı ve tarihçi Tâha Toros bey dostumuzun sefaretnâmenin yeni baskısına yazdığı giriş yazısından faydalanarak sunduğum bu malûmattan sonra sefaretnâmenin kralla «Çelebi»nin temasına ait iki kısmı Mehmet Çelebi'nin kaleminden aşağıya naklediyorum:

«Biz içeri girdikte cümlesi ayağa kalktılar. Yanına yaklaştıkta kral dahi [Louis XV] ayağa kalktı, «Nâme-i Hümayûn»u önümüze almıştı. Elimizi göğsümüze koyup gûya Nâme-i Hümayûna selâm verir vaziyeti gösterdik. Kral yanına vardıkta temenna suretinde elimizi başımıza koyup sonra Nâme-i Hümayûnu alıp «Şevketlü ve azametlü ve heybetlü ve salâbetlü ve mehabetlü İslâm Padişahı velinimetim efendim Sultan [III.] Ahmet Han ibn-i Sultan Mehmed Han Hazretlerinin Nâme-i Hümayûn-u şevketmâkrûnudur» dedik. Kral çocuk olmağla veziri saygı ile elimizden alıp kralın yanında bulunan üzeri sırmalı yaygı ile örtülü iskemlenin üzerine koydu. Sonra sahib-i devlet [Sadrâzam] Hazretlerinin nâmesini [mektubunu] alıp «Bu dahi devletlü ve saadetlü Veziriâzam ve Damad-ı muhterem İbrahim Paşa Hazretlerinin nâme-i âlileridir,» dedikte yine veziri elimizden alıp Nâme-i Hümayûnun yanına, ol mâhud iskemlenin üzerine koydu.

Bu iki devlet arasında eskidenberi yürürlükte olan kavî dostluğu te'kid için ve haşmetlü ve devletlü ve ünvanlü Françe Padişahı Hazretlerine olan sevgi, itibar ve rağbetlerini ayân beyan etmek için elçilikle beni gönderdiler,» dedim. Kral onbir yaşını tamam edip oniki yaşına basmış, yüzü gayet güzel olup elmaslarla garkolmuş altun sırmalı elbiseleriyle meclise şaşaa veriyordu. Kendisi cevap vermeye girişmeyip lalası olan Mareşal Dövilera [de Villeroi] cevap verdi ki; «Şevketlü ve kudretlü Âli Osman Padişahı Hazretlerinin nâmelerinden ve elçiliğe cenablarının intihab olunduklarından haşmetlü ve ünvanlü Kral Hazretleri ziyadesiyle haz duymuşlardır.» dedi. Herkes sağında ve solunda ayakta dururlar idi.

Sonra yine elimizi başımıza koyup ve birkaç adımdan sonra elimizi göğsümüze koyup vedâ eyledik. Merdivenden inip binek taşında atımıza binip geldiğimiz tertip üzere ineceğimiz yere indik. Bu gün günlerden cuma idi ve Nevrûz günü idi.»

Gördüğünüz gibi bu merasim bir «i'timadnâme» takdiminden ibaret idi. Ne var ki daha evvel Paris'teki Osmanlı sefiri Süleyman Ağa etrafına bir sempati aşılamağı gibi, etrafı da kendisini tutmadığından âdeta kimse ile temas etmeden bir mahpus hayatı yaşamıştı.

Yirmisekiz Mehmet Çelebi bunun aksine Paris'teki ikametini sırasında hiç değilse bu karşılıklı duygu soğukluğunu izale etmiş ve zaten son derece debdebeli şekilde karşılanmış fevkalâde bir elçi olduğundan Fransa'daki hayatı alelâde elçilerinkinden çok farklı olmuştur.

B. F

